

Priznanja Občine Škofja Loka za leto 2014

Naziv častni občan Občine Škofja Loka ob občinskem prazniku junija 2014 prejme dr. FRANCE ŠTUKL

za dolgoletno delovanje na področju arhivistike ter izjemno poznavanje in zapisovanje zgodovine loških krajev in ljudi.

Dr. France Štukl je v letu 2014 dopolnil 72 let uspešnega in izredno ustvarjalnega življenja. Čeprav je bil 5. 9. 1942 rojen v Celovcu, se je njegova življenjska in poklicna pot ves čas odvijala v Škofji Loki, kamor se je družina priselila leta 1939 in kamor so segale družinske korenine po mamini strani. Tu je obiskoval najprej osnovno šolo in kasneje gimnazijo ter se po maturi (1961) vpisal na Filozofsko fakulteto v Ljubljani. Izbral je dvo-

predmetni študij umetnostne zgodovine in zgodovine, ki ga je leta 1966 zaključil z diplomskim delom – Umetnostnozgodovinska topografija Poljanske doline.

Po odsluženi vojaščini se je sprva želel zaposliti kot umetnostni zgodovinar, naključje pa je hotelo, da je spremenjena zakonodaja ravno v tem času ločila muzejsko in arhivsko dejavnost. Občina Škofja Loka je skrb za arhivsko gradivo zaupala Zgodovinskemu (takrat Mestnemu) arhivu Ljubljana, kjer je dr. Štukl našel svojo prvo in obenem tudi življenjsko zaposlitev. Poleg redne zaposlitve je od leta 1967 devet let honorarno učil umetnostno zgodovino na škofjeloški gimnaziji. Takratni dijaki se še danes spominjajo njegovih izjemno strokovnih in zanimivih učnih ur. Poklicno pot je začel kot arhivist – pripravnik in jo po 35 letih zaključil kot doktor znanosti. Vmes je leta 1969 opravil strokovni in leta 1974

Dr. France Štukl. (foto: Tina Dokl)

specialistični izpit, leta 1982 je uspešno zagovarjal magisterij in ga leta 1996 nadgradil z doktoratom znanosti z naslovom *Knjiga hiš Stara Loka*. Strokovni naziv arhivski svetovalec je dobil leta 1996, tri leta kasneje je bil povišan v arhivskega svetnika. Od leta 1973 je bil vodja oddelka in pozneje samostojne enote Zgodovinskega arhiva Ljubljana v Škofji Loki. Svoje delo je z vso zavzetostjo opravljal do 31. 5. 2002, ko se je zaradi zdravstvenih težav predčasno upokojil.

Arhivsko društvo Slovenije mu je leta 2012 podelilo najvišje strokovno priznanje – Aškerčevo nagrado za življenjsko delo.

Dr. France Štukl je nedvomno tista osebnost, ki je s svojim 35-letnim neumornim delom pustil globok pečat v škofjeloškem zgodovinopisju. Prvih 20 let službovanja je bil edini arhivist, ki je skrbel za varovanje in ohranjanje bogate arhivske dediščine na obsežnem škofjeloškem ozemlju. Kot njegovo avtorsko zato lahko štejemo vse strokovno delo, ki je bilo v škofjeloški enoti Zgodovinskega arhiva Ljubljana opravljeno do leta 1987. Na začetku je gradivo urejal v Ljubljani, postopoma pa vse več v skromni sobici na škofjeloškem gradu, kamor se je leta 1972 dokončno preselil. V tem času je že aktivno sodeloval pri obnovi stare nunske kašče, v katero se je arhiv preselil leta 1975.

Kako skrbno in vestno je dr. Štukl opravljal svoje delo, dokazuje več kot 300 arhivskih fondov, ki jih je prevzel, strokovno uredil in popisal. Njegovi arhivski inventarji predvojnih občin so še danes – po štiridesetih letih – nepogrešljiv pripomoček številnim raziskovalcem in arhivistom. Vseskozi se je zavedal tudi nujnosti ozaveščanja širše družbe o pomenu arhivskega gradiva in potrebe po njegovem varovanju. V ta namen je nastala vrsta člankov, objavljenih v različnih tovarniških in drugih lokalnih glasilih, o tem ni pozabil spregovoriti na predavanjih za javnost, v radijskih oddajah in na obiskih pri ustvarjalcih arhivskega gradiva na terenu. Za osnovnošolske skupine je vrsto let vodil arhivske učne ure in jim na ta način omogočal prvi stik z bogato arhivsko dediščino.

Arhivsko gradivo, ki ga je strokovno urejal in popisoval, mu je vseskozi ponujalo neizčrpen vir za njegovo raziskovalno delo. Dr. France Štukl prav gotovo sodi med tiste slovenske arhiviste, katerih publicistična bera je zelo bogata. Obsega 7 samostojnih knjižnih monografij ter več kot 170 strokovnih člankov, referatov, recenzij, poročil, vodnikov idr., objavljenih v Loških razgledih, Arhivih, Kroniki in drugi strokovni literaturi. Osrednje mesto med njegovimi objavljenimi raziskavami zavzemajo tri monografije o hišah v Škofji Loki, njenih predmestjih in v Stari Loki, ki so izšle v letih 1981, 1984 in 1996. Napisane so na osnovi temeljitega preučevanja zemljiške knjige kot zelo pomembne vrste arhivskega gradiva. Zbrane podatke je še dopolnil z drugimi arhivskimi viri s področja sodstva in uprave ter zanimivostmi iz zgodovine mesta in njegovih prebivalcev. Prva *Knjiga hiš v Škofji Loki* je bila obenem tudi njegovo magistrsko delo, s tretjo, ki govori o hišah v Stari Loki, je pridobil doktorski naslov. Vse tri so izšle v zbirki Zgodovinskega arhiva Ljubljana Gradivo in razprave in so od leta 2012 objavljene tudi na spletnem portalu Sistory. Pred njimi je za objavo v tej zbirki uredil

Zapisnike in izbrane dokumente iz arhiva občine Škofja Loka. Leta 2004 je uredil in s komentarjem opremil očetove spomine in jih objavil v knjigi *Iz mojega življenja*. Leta 2011 pa je svoje obsežno umetnostno-zgodovinsko, zgodovinsko in arhivarsko znanje združil v interdisciplinarni monografiji *Po poti kulturne dediščine*. V knjigi so objavljeni vsi zapiski o historičnih domačijah na omenjenem območju, kot jih je našel zapisane v stari zemljiški knjigi, za dodatek pa je besedilo knjige opremil še s predstavitvijo sakralne in profane arhitekture, podatki iz popisov prebivalstva in zemljiškega katastra. Tudi ta objava zgodovinskega vira uporabniku prinaša neprecenljivo bogastvo arhivskih virov, ki jih hrani škofjeloška enota Zgodovinskega arhiva Ljubljana.

Ves čas je tudi član Arhivskega društva Slovenije, med leti 1968 in 1971 je bil društveni tajnik, kasneje član komisije za strokovne izpite. V domačem okolju je že od leta 1964 dejaven v Muzejskem društvu Škofja Loka, ki ga je leta 2008 imenovalo za svojega častnega člana. V društvu je vrsto let opravljal tajniška dela in bil med letoma 1997 in 1999 njegov predsednik. Aktivno je sooblikoval vsebino Loških razgledov; sprva samo kot avtor prispevkov, od leta 1973 pa tudi kot član uredniškega odbora, kjer prizadevno sodeluje še danes.

Zadnja leta se s predavanji redno vključuje v Dneve evropske kulturne dediščine. Med drugim je predstavil večstoletno življenje škofjeloških mestnih hiš in njihovih lastnikov, odkritja restavratorjev ob prenovi za tisočletnico mesta, loške cehe in razvoj obrti idr. Na svojih predavanjih poleg izjemnega poznavanja stroke in loške zgodovine še zlasti navdušuje z živahnim slogom pripovedovanja v loški govorici, ki ga nadgrajuje z zanimivimi prigodami iz življenja pomembnih loških osebnosti in Ločanov nasploh. Zaradi tega so njegova predavanja izjemno dobro obiskana in z lahkoto napolni Kristalno dvorano Sokolskega doma.

Zaradi svojega izjemnega poznavanja loške zgodovine se nanj obračajo mnogi posamezniki, ki bodisi raziskujejo zgolj svoje rodbinske korenine ali pa širšo zgodovino domačih krajev in ljudi. Dr. France Štukl jim vedno velikodušno priskoči na pomoč. V zadnjih letih je tudi član pripravljalne skupine, ki v okviru Športne zveze Škofja Loka pripravlja gradivo za novo športno zbirko v Loškem muzeju.

Dr. France Štukl je vseskozi zelo rad prepeval, kot študent se je pridružil cerkvenemu pevskeму zboru župnije Sv. Jakoba v Škofji Loki in bil od leta 1967 do 1990 in od 1995 do 2000 njegov zborovodja.

Nedvomno je dr. France Štukl največji poznavalec loške zgodovine ter življenja Ločanov nekoč in danes. Z izdajami knjig in redno objavo prispevkov v Loških razgledih je poleg dr. Pavleta Blaznika najbolj zaslužen, da je loška zgodovina tako obsežno popisana in s tem ohranjena za vse čase. S podelitvijo naziva častni občan se mu Občina Škofja Loka v imenu vseh občanov zahvaljuje za njegovo izjemno obsežno in bogato življenjsko ustvarjanje.

Zlati grb Občine Škofja Loka za leto 2014 prejme ŠOLSKI CENTER ŠKOFJA LOKA

za 125-letno poklicno in strokovno izobraževanje v Škofji Loki.

Milan Pivk, direktor Šolskega centra Škofja Loka.

(foto: Tina Dokl)

Leta 1889 je bila v Škofji Loki na pobudo vodje osnovne šole in mestnega odbornika Franca Papa ustanovljena Obrtno-nadaljevalna šola, s katero so bili postavljeni temelji poklicnega izobraževanja v Škofji Loki. Na začetku so se vajenci stroke učili predvsem pri mojstru, v šoli pa številčenja, branja, pisanja, risanja in verouka.

Po prekinitvi programa zaradi 2. svetovne vojne je bil redni pouk ponovno uveden januarja 1946. Leta 1952 je vajenska šola dobila nekaj

prostorov v osnovni šoli, učenci pa so šolo obiskovali dva dneva v tednu, ostale dni pa so delali v delavnicah. Vajenska šola se je leta 1962, ko je bil njen ravnatelj Lojze Malovrh, preimenovala v Poklicno šolo za kovinarsko in lesno stroko. Leta 1968 je prišlo do razcepitve in osamosvojitve obeh strok. Novi šoli za poklicno izobraževanje sta bili Šolski center za kovinarsko in avtomehanično stroko v Škofji Loki in Poklicna lesna šola Škofja Loka, ki je imela prostore na Trati. Učencem – avtomehaničkom so bili tedaj namenjeni preurejeni prostori nekdanjega podjetja Inštalacije na Kidričevi cesti. Leta 1981 se je strojna šola preselila v nove prostore, v današnji šolski center na Podnu. Leta 1981 se je lesna šola preimenovala v Srednjo lesarsko šolo Škofja Loka, strojna šola pa leta 1984 v Srednjo šolo za strojništvo Škofja Loka. Leta 2004 je bila ustanovljena Višja šola za strojništvo, kar je bila prva višješolska izobraževalna ustanova v Škofji Loki.

Pomembna prelomnica za poklicno in strokovno šolstvo v Škofji Loki je bilo leto 2009, ko je zaživel Šolski center Škofja Loka, ki ga sestavljajo Srednja šola za strojništvo, Srednja šola za lesarstvo, Višja strokovna šola in Medpodjetniški izobraževalni center (MIC). Direktor centra je postal Milan Pivk, ki je bil pred tem deset let ravnatelj Srednje šole za strojništvo.

Šolski center Škofja Loka danes izobražuje mlade in odrasle, od nižje poklicnega, srednje poklicnega, poklicno-tehniškega, strokovno-tehničnega in višješolskega izobraževanja na področju strojništva in lesarstva. Pomembno področje postaja vseživljenjsko učenje, kjer imajo odrasli možnost izobraževanja v javno veljavnih programih, za mojstrske izpite ali usposabljanja v različnih tečajih. Šolski center Škofja Loka je osrednja izobraževalna ustanova poklicnega in strokovnega izobraževanja na Škofjeloškem.

V zadnjih letih v Šolskem centru Škofja Loka veliko vlagajo v zagotavljanje odličnih prostorskih, bivalnih, materialnih, didaktičnih in izobraževalnih pogojev. V sodelovanju z gospodarstvom skušajo mlade opremiti s takim znanjem, ki ga lahko takoj uporabijo v podjetjih in obrti ali pa jim služi kot odlična osnova za nadaljevanje študija.

Pomemben preskok pri zagotavljanju odličnih pogojev šolanja je bila izgradnja Medpodjetniškega izobraževalnega centra, ki je bil slovesno odprt 3. 12. 2013, kot rezultat uspešne kandidature na razpisu za Medpodjetniške izobraževalne centre, ki ga je Ministrstvo za šolstvo RS razpisalo v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj. Gradnja je bila zaključena avgusta 2012, po ureditvi protipoplavne zaščite pa je MIC avgusta 2013 prejel uporabno dovoljenje. MIC predstavlja vez med šolstvom in gospodarstvom. Na svojih skoraj 2200 m² prostorov omogoča kakovostno poklicno in strokovno izobraževanje, izobraževanje brezposelnih oseb ter funkcionalno izobraževanje za potrebe industrije in obrti.

O njegovi pomembnosti govori tudi obisk predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja. Dijaki so mu predstavili nagrajene inovativne projekte s področja lesarstva in strojništva, med drugim tudi električni skiro, za katerega so dijaki nedavno ustanovili podjetje za njegovo proizvodnjo. Gre torej za neposredno povezovanje pridobljenega strokovnega znanja in njegove uporabnosti v podjetniškem okolju.

Drug pomemben projekt v zadnjih letih pa je bila energetska sanacija šolskih prostorov, pri katerem je sodelovala tudi Gimnazija Škofja Loka. Zamenjali so okna ter stavbo toplotno izolirali na zunanjem ovoju in stropih proti neogrevanemu podstrešju. Osrednji objekt ima sodobno prezračevanje z več kot 80-odstotnim vračanjem toplote iz odpadnega zraka. Vgrajena je bila razsvetljava z digitalno regulacijo, ki osvetljenost uravnava glede na zunanjo svetlobo in prisotnost v prostoru. Poraba toplotne energije se bo po predvidevanjih zmanjšala do 65 %, poraba električne energije pa do 15 %. S tem projektom so sodelavci Šolskega centra Škofja Loka pokazali, da njihovo delovanje ni omejeno zgolj na izobraževanje, ampak želijo biti svetel zgled dijakom in vsem Ločanom tudi pri skrbi za trajnostni razvoj.

Na prehojeno 125-letno pot in uspehe poklicnega in strokovnega izobraževanja v Škofji Loki lahko gledamo s ponosom. To je bilo obdobje velikih sprememb na tehničnem, gospodarskem, političnem, izobraževalnem pa tudi še na mnogih drugih področjih. V vseh teh letih so se v šolskih klopih zvrstile generacije učencev in učiteljev, ki jih je vodila želja po pridobivanju novega znanja. Mladim so ob strani stali starši in mojstri. Tako odrasli mladim pomagamo na pot samostojnega življenja in poklic je prav gotovo dobra popotnica. Mladi so se v začetku izobraževali za obrt, danes pa sta obrt in podjetništvo z roko v roki gonilni sili gospodarskega razvoja.

Srebrni grb Občine Škofja Loka za leto 2014 prejme LOŠKI MUZEJ ŠKOFJA LOKA

za dolgoletno izredno uspešno in družbeno pomembno delo na področju kulture in za izjemno muzejsko razstavo Znanje je luč.

Jana Mlakar, direktorica Loškega muzeja Škofja Loka.

(foto: Tina Dokl)

Loški muzej Škofja Loka je javni zavod, ki je bil ustanovljen leta 1939 in tako svoje kulturno poslanstvo na loškem uspešno uresničuje že 75 let. Po uredbi o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev izvaja Loški muzej Škofja Loka kot medobčinski muzej javno službo na matičnem območju občin Škofja Loka, Železniki, Žiri in Gorenja vas – Poljane, in sicer za področje arheolo-

gije, etnologije, zgodovine in umetnostne zgodovine ter likovno-galerijske dejavnosti. Deluje na Loškem gradu z dislociranimi enotami: Galerijo Ivana Groharja in Galerijo Franceta Miheliča ter Domom Cankarjevega bataljona v Dražgošah.

V muzeju strokovno opravljajo naloge, za katere so pooblaščenici kot javni zavod, hkrati pa z aktualnimi razstavami sledijo pomembnim dogodkom v Sloveniji, Škofji Loki in njeni širši okolici. V okviru dejavnosti Loškega muzeja je v letu 2013 zagotovo še posebej izstopal razstaveni projekt *Znanje je luč – vzgoja in izobraževanje skozi čas*, s poudarkom na dekliški uršulinski šoli na Loškem gradu. Razstava je bila zasnovana večplastno in interdisciplinarno, predstavljala pa je kratko zgodovino reda uršulink ter potek prenove Loškega gradu, ki so ga uršulinke med leti 1891–1908 prezidale po načrtih arhitekta Vilijema Trea, s čimer je Loški uršulinski in vzgojni zavod postal eden najlepših in najmodernejših v vsej Avstro-Ogrski monarhiji.

Pomembnost Škofje Loke, gradu in muzeja se prepozna v učnih gradivih izobraževalnega sistema, saj je pomemben del obveznih vsebin. S svojim programom se prilagaja učbenikom vseh triad. Muzej s svojim delovanjem pomaga spodbujati gospodarstvo, saj vloženi kapital pravzaprav vrača mestu in državi v obliki izobraževalnih in drugih storitev, namenjenih ljudem, privablja turiste, zaposluje in za svoje delovanje vedno najprej uporabi lokalne storitve. Hkrati je nepogrešljiva točka dnevnih obiskov meščanov.

Vse to privablja množico obiskovalcev in ljudem približuje zgodovino ter avtentično doživetje skupne kulturne dediščine. Danes se globalni muzejski tren-di vse bolj osredotočajo na negovanje spomina in Loški muzej tudi v tem smislu izpolnjuje svoje naloge ter dosega cilj.

Srebrni grb Občine Škofja Loka za leto 2014 prejme MIRO DUIČ

za večletno uspešno in družbeno pomembno delo ter zgledne uspehe in požrtvovalnost na posameznih področjih družbenega življenja.

Miro Duič je od leta 2007 predsednik Društva upokojencev Škofja Loka. V času njegovega vodenja društva se kljub vedno zahtevnejšim zakonskim pogojem poslovanja dogajajo velike pozitivne spremembe. Že v prvih dveh letih njegovega mandata je uvedel tri novosti: društvo je odprlo *Marinkino knjižnico*, začeli so izdajati glasilo *Mi o sebi* in se vključili v projekt pomoči starejšim na domu. Pri tem so bili med prvimi na

Gorenjskem in s tem dokazali, da imajo mlajši člani društva dovolj znanja, izkušenj in volje, da lahko pomagajo starejšim, ki so pomoči potrebni.

V letu 2008 je bila pod njegovim vodstvom in v sodelovanju s širšim družbenim okoljem na Loškem odru uspešno izvedena okrogla miza na temo *Sodelovanje mlade in srednje generacije z upokojenci*, pospremljena z bogatim kulturnim programom. Temu dogodku je bila posvečena tudi izredna številka glasila *Mi o sebi*, v kateri so se predstavile vse izobraževalne ustanove v Občini Škofja Loka. Miro Duič se s ponosom spominja velikih dogodkov, med katere prav gotovo sodijo proslava ob 60-letnici društva, kakor tudi okrogle obletnice posameznih sekcij (planinske, pohodniške, pevske, Univerze za tretje življenjsko obdobje itd). Prvič v zgodovini društva se je zgodilo, da je društvo prejelo visoko občinsko priznanje – srebrni grb Občine Škofja Loka – in zlato plaketo Zveze društev upokojencev Slovenije.

Predsednik Miro Duič je z veliko mero socialnega čuta v letu 2009 pristal na vključitev v projekt *Preprečimo socialno izključenost nepokretnih starejših na podeželju*, ki je bil izpeljan skupaj z Razvojno agencijo Sora in Centrom za socialno delo Škofja Loka. Velik poudarek vedno namenja druženju in nekaj časa je celo sam vodil športno sekcijo v društvu. Ponosen je na uspehe Univerze za tretje življenjsko obdobje in priznanja, ki jih je prejela za izjemne učne in strokovne dosežke pri učenju odraslih. Uspešen je bil tudi v pogovorih z Občino Škofja Loka, tako da je društvu uspelo pridobiti potreben dodatni prostor za delovanje Univerze za tretje življenjsko obdobje.

Miro Duič je oseba, ki v stikih z ljudmi vedno najde prijazno besedo. Ob vsaki priložnosti rad pohvali delo in prizadevnost posameznika in se javno zahvali veliki družini članov, ki prispevajo k prepoznavnosti društva. Med 6000 upokojenci v občini jih je kar nekaj nad 2200 tudi članov DU Škofja Loka.

Miro Duič. (foto: Tina Dokl)

Bronasti grb Občine Škofja Loka za leto 2014 prejme dr. JAN JELŠIK
*za dolgoletno požrtvovalno in nesebično delo ter velike zasluge za mednarodno
povezovanje Škofje Loke in mesta Tabor.*

Dr. Jan Jelšik ima velike zasluge za mednarodno povezovanje Škofje Loke in mesta Tabor v Češki republiki, ki je preraslo v pobratenje obeh občin. Rezultat sodelovanja je postavitev več kot petdeset avtorskih razstav na Češkem, ki prikazujejo lepote Škofje Loke in Slovenije, ter zasaditev enainštirideset lip v znak slovensko-češkega prijateljstva na Češkem in v Sloveniji. S podpisom listine o pobratenju Občine Škofja Loka in mesta Tabor se je poglobilo sodelovanje tudi med različnimi kulturnimi in športnimi društvi ter mladino v obeh okoljih.

Dr. Jan Jelšik je bil rojen leta 1939 v mestu Kromeríž na Moravskem v Češki republiki in sedaj živi v mestu Tabor. Po izobrazbi je doktor veterine in mikrobiologije. Dvanajst let svojega službovanja je bil vodja referata za življenjsko okolje v Občini Tabor.

V mladosti je bil član češkoslovaške državne reprezentance v veslanju s kanujem. Na mednarodnih tekmovanjih je spoznal slovenskega veslača Damjana Prelovška, ki je kasneje postal slovenski veleposlanik na Češkem. Dr. Damjan Prelovšek je preučeval Plečnikova dela na praškem gradu in o tem pripravil razstavo. Kot njegov mladostni prijatelj je Jelšik predlagal postavitev razstave tudi v drugih krajih na Češkem in ob tem, v vzrok slovensko-češkega prijateljstva, tudi zasaditev lip. Razstavo o Plečniku sta nadgradila še s fotografijami slovenskih znamenitosti, ki jih je leta 1999 razstavil Prelovškov prijatelj Tone Mlakar, član Foto kluba Anton Ažbe. S tem korakom se je pričelo dolgoletno bogato sodelovanje mest Tabora in Škofje Loke.

V naslednjih letih je Jan Jelšik sodeloval s fotografom Petrom Pokornom in v Škofjo Loko pripeljal tudi občane sosednjih občin Sežimovo usti in Plana nad Lužnici. Organizirali so številne fotografske razstave loških fotografov po vsej Češki, od Hodonina na vzhodu do Usti nad Labem na zahodu. Razstave in saditve lip so prerasle v tradicionalne dogodke in postale velika promocija Slovenije, Škofje Loke in Plečnika na Češkem. Sodelovanje se je poglobilo in preneslo tudi na druge kulturne in športne skupine ter občinska vodstva, vse to pa je leta 2006 pripeljalo do podpisa listine o uradnem pobratenju Občine Tabor in Občine Škofja Loka. Zaradi zavzetosti in zaslug za sodelovanje ter graditve novih prijateljskih vezi so v loškem Foto klubu Anton Ažbe dr. Jana Jelšika imenovali za svojega častnega člana.

Dobitniki občinskih in županovih priznanj za leto 2014. Od leve proti desni: Peter Pokorn (priznanje je prevzel v imenu Jana Jelšika), Miro Duič, Jana Mlakar, Martin Pivk, dr. France Štukl, župan Miha Ješe in Jef Albrechts (prejemnik županovega priznanja). (foto: Tina Dokl)

Priznanja Občine Škofja Loka za leto 2005

Naziv častna občanka Občine Škofja Loka za leto 2005 prejme NEŽA MAURER ŠKOFIČ

za svoje delo in življenjski zgled, zaradi česar je dala pomemben prispevek k ugledu in napredku občine ter k njeni večji prepoznavnosti.

Pesnica, pisateljica, novinarka in urednica gospa Neža Maurer Škofič, diplomirana slavistka, se je rodila 22. decembra 1930 v vasi Podvin pri Polzeli v Savinjski dolini. Dolga leta je živela in ustvarjala v Škofji Loki, najprej na Spodnjem trgu, potem na Partizanski cesti, od leta 2014 pa živi v Trubarjevem domu v Loki pri Zidanem mostu.

Na Polzeli je obiskovala slovensko in med 2. svetovno vojno nemško osnovno šolo. Po končani vojni je končala srednjo šolo in učiteljsišče v Ljubljani. Poučevala je v Črnem Vrhu nad Idrijo in Ilirski Bistrici. Pozneje se je vpisala na Pedagoško akademijo v Ljubljani in jo uspešno končala. Izredno pa je študirala še na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je leta 1960 diplomirala iz slavistike.

Po končanem študiju je najprej delala kot novinarka. Bila je prva urednica šolskih televizijskih oddaj v Ljubljani (s končanim mednarodnim tečajem za šolske televizijske oddaje v Rimu), tehnična in kulturna urednica pri revijah (*Rodna gruda*, *Otrok in družina*, *Kmečki glas*), terenska reporterka ter direktorica, glavna in odgovorna urednica *Prosvetnega delavca*. Zadnja leta službovanja je bila pri Komiteju za informiranje Slovenije samostojna svetovalka za kulturo.

Neža Maurer Škofič se zahvaljuje ob prejemu priznanja. (foto: Gorazd Kavčič).

Zapisala se je v svet slovenske poezije in proze pa tudi novinarstva, učiteljevanja; mnogotere in marsikatero so bile poti, po katerih je hodila – slovenska književnica in Slovenka leta 2008.

Tudi v svoji pesniški zbirki *Na tvojo kožo pišem svoje verze* je Neža Maurer o svojih poteh in razpotjih zapisala tole:

Vsakdo hodi po svojih stezah

*Včasih se na križpotjih srečamo:
srečni, da smo se našli,
srečni, da se bomo kmalu razšli.
»Skrivnostna so pota Gospodova ...«*

Življenje je samotna pot.

In zdaj se lahko vprašamo, kateri so bili tisti mejniki, točke, kraji in obdobja, ki so dali svojevrsten pečat njeni literaturi, jo usmerjali in zaznamovali.

Brez dvoma sta to njen rojstni kraj v Savinjski dolini in otroštvo: skromna bajta v Savinjski dolini, bajke o skrivni preteklosti, pripovedke o neznanem in minulem. »*Spominjam se posameznosti – a celote ni več,*« je zapisala.

Če nadaljujemo z biografijo, nastopi nov, odločilen čas leta 1941, ko v ta dokaj lep svet otroštva vdre 2. svetovna vojna, ko je bilo treba doživeti občutek in ga tudi realno živeti: dano ti je vedeti, da si manjvreden, da si »*untermenš*«, da si ponižan in razžaljen samo zato, ker si Slovenec in zato ne moreš in ne smeš postati tisto, kar bi rad. V zavest se zarisujejo slike popolnoma zapuščenih otrok, starcev, invalidov, beguncev, prepuščenih sami sebi na milost in nemilost.

Begunka

*Težka sem,
kot da nosim ves svet
in mi bombe pritiskajo na maternico.
Kaj pomaga ljubezen, če pripravlja zlo
že nerojenim otrokom.*

V Ilirski Bistrici, enem od službenih mest, že nastanejo prvi verzi ljubezenske in erotične poezije, ki kasneje tako močno zaznamujejo njeno literarno ustvarjanje, da se je skoraj nemogoče izogniti vzdevku: »Neža – slovenska Sapfo«. Ljubezenska motivika jo spremlja desetletja v vseh odtenkih čustvene pahljače: vznesečnosti, strasti, predajanja, bojazni in v zadnjih letih umirjenosti, vdanosti, ko se »*vsak vihar izdivja, umiri, umira in nekoč umre*«. Kdo se ne spominja slovite zbirke *Kadar ljubimo* in pesmi

Stavek v knjigi

*Po vsem dolgem strastnem življenju
bom brezimna oseba v knjigi,
vijuga na sliki,
misel umirjenega starca.
»Bila je ženska,
ki me je od vseh najbolj ljubila.«*

V zbranem delu *NEŽA MAURER I.* (Založba Mondena, 2000) je objavljen celoten avtoričin opus poezije in proze med leti 1967 in 1992. Najprej je tu zbirka proze *Zveza mora ostati* (novele, črtice), potem pa cel niz pesniških zbirk: *Skorja dlani in skorja kruha*, *Ogenj do zadnjega diha*, *Čas, ko je vse prav*, *Tej poti se reče želja*, *Drevo spoznanja in Litanije za mir*.

Ob tej priložnosti bom zaradi pomanjkanja prostora in strnjivosti izvzel le dve knjigi. Najprej zbirko *Tej poti se reče želja*, o kateri Tone Pavček zapiše, da se nam Maurerjeva predstavlja kot občutljiva in razmišljujoča pesnica, ki zna ujeti in zajeziti v verz trepetanje nemira in želja v sebi ter določiti zven krika v samoti. In v tej zbirki je tudi pesem, ki je Neža Maurer, ob odlični interpretaciji dramske igralka Nataše Barbare Gračner na TV Slovenija, katapultirala v nebo slovenske popularnosti.

Okrog vseh dreves

*se lahko loviš.
Za vsemi drevesi se lahko skrivaš.
Na nobeno se na naslanjaj!
Ne veš, katero je trhlo,
nagnito,
spodkopano,
nažagano.
Lahko padeš.
Hudo.
A to ni najhujše.
Huje je, ker potem sumiš,
da so vsa drevesa trhla,
nagnita, spodkopana,
spodžagana.
In nenadoma, si tako žalosten
in sam.*

Neža Maurer – potovka, večna romarica in Lady Tramp (dama potepuh) si nekoč za kraj svojega bivanja izbere Gorenjsko. Prvo, povsem naključno srečanje s srednjeveškim biserom med Sorama, Škofjo Loko, je usodno in Loka postane Nežino mesto, tako rekoč skoraj kraj poistovetenja.

Mesec in grad

*Mesec nad gradom –
Visoko! Kot upanje.*

*Mesec vse niže –
Utrujenost.*

*Mesec zahaja za zidovje,
lega k sprhlím kostem
v grajski ječi.*

In v Škofji Loki Neža doživi ter svojevrstno in senzibilno podoživlja deset-dnevno vojno za Slovenijo. Odziv mora priti, je nujen in pojavi se v ciklostirani izdaji zbirke *Litanije za mir*, ki kasneje doživi še svojo knjižno obliko, in trenutno čaka na prevod v angleščino in nemščino. Vojna je podobna vojni.

Lilli Marlen

*Vsaka pesem
vsak refren zveni mi
kot Lilli Marlen.*

*Vsa vrata so kasarniška –
vsi fantje pa soldati.
Če greš naprej,
če greš nazaj – ne moreš ubežati.*

*Povsod je smrt
vseh barv, oblik,
vseh ras in ver.
Prej črne slutnje,
zdaj resnica:
Ubit je mir.
Vsaka pesem,
vsak refren zveni mi
kot Lilli Marlen.*

In potem? Potem so sledile zbirke *Metulj na snegu*, *Zmenek*, *Od mene k tebi*, ponatis *Od mene k tebi*, *Raj* in njena štirinajsta pesniška zbirka *Na tvojo kožo pišem svoje verze*.

Zaobjeti ves njen pesniški svet in opus bi bilo absurdno, zato vam ponujam po svojem osebnem okusu le nekaj najbolj splošnih in markantnih značilnosti, ki zaznamujejo to nenavadno in popularno slovensko pesnico.

Pesmi Neže Maurer so v vseh njenih knjigah polne antagonizmov, so kontradiktorne (kot zna biti tudi pesnica sama), so pesmi, iz katerih dobesedno lije svetloba in so verzi, mrakobni, depresivni, črni. Prava pahljača čustev in razmišljanj – od sonca in ljubezni do smrti in krvi.

Vse zbirke imajo vendarle nekaj skupnega: Nežine pesmi so zelo komunikativne, tu ni hermetizma, nagovarjajo vsakogar, vsak se lahko najde v njih, vse pa vsebujejo razumljivo, a bogato »maurerjansko«¹ poetiko in tipično metaforiko, ko se poanta pesmi kot pika na i pribije na zadnje verze in včasih prav ironično spremeni prejšnjo vsebino pesmi.

Ljubezen pa še vedno ostaja alfa in omega njene poezije:

... *Dokler ne nosiš obisti na obrazu in solz v trebuhu,*
... *te preskuša, zavija kot darilo...*
... *ko te zavrže, si najbolj njen.*

(Iz zbirke: *Kadar ljubimo*)

Ne samo ljubezen, tu je tudi njen antipod, ki pa ni sovražstvo, ampak ... strah, stiska, nasilje, žalost.

... *Nimam doma, ne svojih ljudi.*
... *Tudi prijateljev ni.*
... *Paberkujem po cestah zrnca ljubezni –*
... *Črna vrana zimskih dni.*

Nežina poezija, literatura je svojevrstno besedoslužje, besedoslužje ljubezni, vitalizma, slovesa, prebele smrti, kozmosa in zlitja z večno naravo.

Kljub upokojitvi še vedno dela kot samostojna umetnica. Je članica Društva novinarjev (od leta 1962), Društva slovenskih pisateljev (od leta 1973), Gibanja za kulturo miru in nenasilja (od leta 1983) in PEN kluba (od leta 1991).

Gospa Neža Maurer Škofič je skozi vse življenje vneto pisala literaturo za otroke, mladino in odrasle. Poleg proze in publicistike ji je bila in ji je še vedno najbolj pri srcu intimistična poezija, ki prehaja od tradicionalnega tipa k zmerni moderni poeziji. Veliko je tudi prevajala iz slovanskih jezikov ter iz nemščine. Tudi pisanje otroških iger ji ni neznano. Slovenskim in tujim bralkam ter bralcem je posvetila veliko svojih del. Zanje je prejela mnoge velike nagrade in priznanja.

Neža Maurer Škofič ob podpisovanju v knjigo občinskih nagrajencev.
(foto: Gorazd Kavčič)

Kakor sleherna poezija, ki ostaja zvesta večnemu poslanstvu vezane besede, je tudi njena lirika predvsem osebna izpoved, umetniško oblikovan odsev njene duševnosti, ki skuša do dna dojeti to, kar doživlja.

Gospa Neža Maurer Škofič, ena najbolj prodornih slovenskih književnih ustvarjalk zadnjih 40 let, je s svojimi deli in življenjskim zgledom ponesla ime Občine Škofja Loka ne samo po vsej Sloveniji, temveč tudi po svetu, tudi z naslednjimi verzi:

Zimska Loka

*Slonim v polmračni sobi
na goljufivi blazini sna.
Skozi okno se steza k meni
zimsko bela Loka
z blestečimi slemenimi, dimniki,
zvoniki,
z belo oblečenimi rokami
neprebujenih vej.*

Ne doseže me.

*Jočem od lepote,
ki nič ne ve o sebi ...*

In od najine samote, nočna Loka.